

LO GERONÉS

SETMANARI DE AVISOS Y NOTICIES

PORTA-VEU DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 pesseta trimestre
Fora	1'25 id. id.
Estranger	1'50 id. id.
Un número 10 cèntims	

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

CORT-REAL 7-1.º

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que s' remetin á la Redacció, se 'n donará compte en lo Setmanari

Anys 4.º

Diumenge 12 de Septiembre de 1897

Núm. 178

SECCIÓ GENERAL

CALLEM

Es molt possible que 'ls llegidors de Lo GERONÉS robin estrany qu' aquest periódich no hagi dit res de arts fets graves qu' afectan en gran manera á la opinió y tenen y poden tenir veritable trascendencia social. La explicació es fácil: per lo que á Espanya afecta, la premsa de provincies y particularment la regionalista té d' anar ab lo que diu ab molt més cuyado que 'ls periódichs de la Cort, orguens quasi tots e personatges que 'ls hi guarden les espatlles ó ben relacionats per lo menos ab bons padrins. Per manera ne lo que 's lícit á Madrid no ho es sempre á provincies, y fins en lo que 's copia de diaris madrilenos está exposat á que algú per excés de zel ó per fer mèrits trobi massa amargant lo que aquells diuen de los superiors gerárquichs.

Axís es, que si d' un fet criminal succehit á Barcelona, per exemple, se vol saber lo concepte de la premsa respecte á la conducta que ab éll han seguit las autoritats; es inútil acudir als periódichs de Barcelona, que fugen d' apreciacions y de comentaris com escaldarse, sino que s' ha de recórrer als diaris de Madrid y encara d' aquestos no á qualsevol sino al orne caracterisat d' un partit turnant en lo poder. De bona gana feriem pel nostre compte algun comentari sobre certes consideracions de *El Correo* á propòsit del atentat comés contra el gefe de la policia judicial de la ciutat vehina, pero com que ningú ns guarda espatlles, creyem preferible abstenirnos. Senyala *El Correo* com un fet digne d' atenció que sia Barcelona precisament, de totes las ciutats populoses de los costes del Mediterrani, la preferida pels anarquistes e totes las nacions pera ferhi estada y prepararhi sos recrables crims. Y verdaderament aquest fet es digno de que s' hi fixin no sols los encarregats per la lley de vetllar per la tranquilidat pública, sino també tots los que s' interessan per la moralitat y pel benestar social y principalment tots los catalans que estiman alguna cosa la honra y 'l bon nom de la seva terra.

Per axó fer se necessitaria un estudi molt fondo de los crims del mal, un exámen molt detingut de los causes qu' han pogut produhirlo y que 'l sostenen ó 'l pònen sostenir. S' han dictat lleys especials quin vigor no havia concretat fins fa poch á la provincia de Barcelona, se va posar y se manté á n' aquesta provincia en estat de siti. Es possible que s' hagin evitat ab axó alguns atentats anarquistes; pero es evident que les crims del mal no s' han arrencat, que les seves causes no s' han extirpat, quan continúan los diaris seyalant á Barcelona com á un dels focos de l' anarquisme internacional. ¿De quí es la culpa? Averiguiho el Govern. Desde luego á nosaltes nos sembla que, donades las circumstancies de la provincia de Barcelona u' hem indicat, la culpa no s' pot atribuhir á deficiencia de les lleys. Si deficiencia hi ha, s' ha de buscar á n' alguna altre banda. Y res més volem dir sobre aquest punt.

També fan referencia al anarquisme les noticies u' hem llegit sobre la próxima organisació de la policia judicial. Segons los telegrames, lo Govern se proposa formarla ab individus procedents principalment de la Guardia Civil y en més petita part ab llicenciats del exercit ab bones notes y també ab alguns oche paisans que tingan aptitud pel càrrech. Suposém que en aquestos telegrames hi ha d' haver equivocació, ja que l' aptitud pel càrrech es lógich y natural xigirla á tots, procedixin ó no del exercit. En la nostre humil opinió, á més de la aptitud pel càrrech, la primera circumstancia que s' hauria de buscar es que merequessin la confiança del públich en general y especialment de la gent de bé, y la consideració y 'l respecte de tothom; y la segona circumstancia, no disparelles may en res ni per res del seu institut, manantlos sistemàticament apartats de tot lo que fassi

olor de política. L' antich cos de les Esquadres de Catalunya va fer molts bons serveys, era ben vist y respectat de tothom, merexia la confiança de la gent de bé sobre tot en les comarques rurals; y l' haverne usat pera fins distints de son Institut, l' haverlo fet intervenir en revoltes polítiques, va ocasionar lo seu desprestigi y la seva extinció.

Y axís passa ab moltes coses; que essent en lo fons bones ó podent esser bones, la política y 'ls abusos les fan malbé.

La policia y les lleys excepcionals han de fer por als criminals, á la gent que tinga intenció ó voluntat d' infringir les lleys; may n' han de fer á la gent que no falta á les lleys, ni té cap intenció de faltarli.

J. B. y S.

LAS PETITAS AUTONOMIAS

IMPRESIONS D' UN VIATGE

Es clar que la personalitat de las regions se demostra filosófica y racionalment. Es clar que, per mica que s' regirin las obras de política filosófica escrites desde la antiguitat grega ensá, s' hi veuen apareixer aquets organismes que demanan vida propia pel seu cumplert desenrotllo.

Pero á Espanya, y—¡quí ho diria!—fins á Catalunya, ha d' esser més profitosa que qualsevol d' aquelles demostracions una altra demostració, la que 'n podríam dir demostració geográfica. Axó que defensen quatre caps calents que s' diuen regionalistas; aquesta utopia política que ha de destruir la idea d' Estat, y ha d' esqueixar la Espanya y ferne trossos, es una realitat en molts pobles d' Europa que 'ns passen devant en quant á progrés material, y en quant á progrés intelectual, y fins en la cohesió política y en lo respecte que mereixen als demés pobles.

Si 'ls periodistas dels diaris de gran circulació que tocan generala á qualsevol manifestació regionalista no s' deixan los seus clixés ordinaris á Madrid lo dia que vullan fer la travessa d' Espanya fins á Russia, prou haurán de dir, com un altre ha dit ab distint propòsit, que fan un viatge per la *Europa salvage*. Perque fins que s' trobin ab la inspecció rigorosa que s' fa á Russia de tota lletra d' impremta no haurán pogut veure que s' posi mos als periódichs, ni que s' afoguin las manifestacions de llibertats regionals ni 'l dret del home de parlar y de viure á son grat y com li demana sa propia naturalesa.

La dualitat de llenguatjes, la igualtat del catalá ab lo castellá, que sembla que ha de convertir la Espanya en una torre de Babel, la veuréu sobre tot á Suissa y á l' Austria.

Jo he entrat á Berna en lo Palau Federal y he volgut estarhi dins d' aquelles quatre parets hont se reuneixen los representants de tots los cantons suissos y que senten las tres llenguas francesa, italiana y alemanya, vestintse cada una de sas joyas pera lluhirlas davant de las otras y per' obtenir per sa forsa la victoria de la idea que han sapigut encarnar ab verb més poderós é irresistibile. Jo he sentit al bon home que m' acompanyava respondre ab tota senzillesa á una pregunta meva tocant á la pretesa confusió: s' entenen molt bé, perque aixís tots las saben aviat las tres llenguas.

Jo he atravesat l' Austria, y á dins d' ella he sentit l' alemany, y baix á Trieste l' italiá, y l' húngar á Buda-Pesth, y 'l polach en las regions de la Galitzia, en aqueix tros que l' Austria arrapá quan fou esqueixada la vella Polonia. Quatre llenguas y l' altra que 'ls de Bohemia ressucitan tancadas dins d' un Estat, totes parladas, totes escrites, totes reconegudas, no signifícan res pels drets del catalá á la vida y al seu desenrotllo dins del Estat espanyol?

Totas parladas, totes escrites, totes reconegudas...

Las regions del S. de l' Austria y que fronterejan ab la Italia no sols parlan l' italiá en la vida ordinaria y l' usan en manuscrit y lletres de motllo, sino que

tenen sas escolas italianas, ahont va tota la maynada que deixa desertas las escolas oficials que 'l centralisme sembra fer tot arreu; y fins—horroritzeuvos y poseuvos sérios los que vos réyau de certa proposta que l' any passat discutí y aprobá la Academia de Jurisprudencia de Barcelona—y fins tenen lo dret perfet de que s' usi en los tribunals la llengua de la regió. Potser lo centralisme 'n pateix, pero també pot ésser que aquesta llibertat haja deslliurat á algun ignoscent d' anar á presiri. Y 'm deya dias enera un natural d' aquella regió que una imposició centralista que volia retallar la llengua italiana d' aquell cantó de l' Austria, fou rebuda ab una resistencia passiva tan poderosa que capituló 'l centralisme y s' declará en retirada.

Es parlada á l' Hungría la llengua magyar, y escrita y reconeguda. No n' hi ha prou ab aquestas paraulas pera pintar la forsa que á l' Hungría té la llengua nacional. Es necessari dir que 'ls húngars refugen de parlar la llengua alemanya, y més los plau contestarvos en francés quan no 'ls comprenéu en sa llengua natural. ¡Qué dich en francés!... No podent valdres d' ell un diputat húngar que 'm fou company de viatge desde Buda-Pesth fins á Lemberg, s' estimava més parlar-me llatí que dir los quatre mots alemanys que podia entendre.

Y 'ls noms dels carrers, y 'ls lemas dels edificis públichs, y fins las nimietats, casi diria, del llenguatge popular y corrent, com rétols de botigas, anuncis, indicacions de totes classes, totes están enmotlladas en la llengua magyar que tan simpática deu ferse á las orellas dels que l' han mamada quan á las mevas mateixas orellas sonava ab una cantarella melodiosa que m' arribava molt endins del cor ja que 'l cervell no l' arribava á entendre!

Regoneguda?... Lo nou Palau del Parlament ahont ha de sentirse ab tota sa forsa creadora de manaments y lleys que fassan seguir al poble 'l camí que sa naturalesa li ha assenyalat; aqueix Palau, que per tal rahó pot dirse lo monument que 'l poble magyar aixeca al verb que encarna son pensament y son seny, es lo temple mes soberch, que he vist aixecarse com afirmació externa de la autonomia d' un poble que per sí sol no forma Estat.

Fins la Polonia! La pobre Polonia, partida á trossos lligats á llevant y á ponent y á mitjdia als Estats que la voltan, té 'l dret que no té Catalunya de parlar sa llengua. Y no s' sent altre llenguatge en los carrers de Lwow (Lemberg), ni s' llegeix en la immensitat de rétols dels carrers, botigas, tranvías y serveys de totes classes. Y 'l dia de la Mare de Deu d' Agost quan lo católich poble polach d' aquella ciutat s' agnollava en sa Catedral per celebrar la Assumpció de la Verge, ab una característica professó d' atributs y banderolas, en l' Ofici de pontifical que celebrá l' Arquebisbe, pujá á la trona un dels canonges de aquella Metropolitana pera predicar al poble en llengua polaca, de la qual se valgué fins pera llegir lo tros del Evangeli d' ahont escullí son tema.

Quan un pensa que l' Espanya centralista de Madrid creu que l' ofegar la llengua catalana es la assegurança més gran de la unitat nacional, y troba aquets Estats en que s' viu, y s' creix, y s' prospera ab cinch llenguatjes, y la gent s' entent y no hi ha las confusions que tanta por fan á la part de baix de aquell tros de terra que hi ha al Sudoest d' Europa; quan un sab las dificultats que hi ha pera que passi pels fils del telégrafo d' Espanya una comunicació en catalá, y troba per tota la Europa aquesta llibertat de las llenguas nacionals, ó diguémiashi regionals si bé vos sembla; quan un recorda lo que signifíca l' Estat espanyol, en que s' imposa una sola llengua, en qualsevol dels platets de la balansa en que s' gronxan los Estats europeus, y lo que representan aquets Estats ahont no espanta á sa cohesió la varietat de tants idiomas; quan un sobre tot veu que á Espanya li fuig Cuba parlant en castellá, y que á Suissa y á la Austria no s' romp la unitat política perque la gent parla

com pensa y com sent; ¡ah! quan un aixó ho discorre, arriba á somiar que es cosa de posar en dubte si es que hi ha o no hi ha á Espanya bon sentit; facultat de pensar, racionalitat humana.

Moscú, 20 d' Agost de 1897.

R. A.

(De La Veu del Montserrat.)

La jornada de cinch hores

Copiades d' un periódich de Madrid, llegim en lo *Diario de Mataró* de dimars passat les següents edificants ratlles:

«En un centre oficial de Madrid s'hi ha fixat aquest avís: «desde l' 1.º de Setembre les hores d' oficina serán de 12 á 5 de la tarde.»

En la aludida dependència figuren en nómina un bon grapat d' empleats, desde l' escriptent modest ab tres mil rals de sóu, fins al gefe superior que cobra tres mil duros.

Pera entrar en l' *escalafón* n' hi ha prou ab los mérits y condicions de costum, reduhits á esser parent per consanguineitat ó per afinitat ab lo *personatge A*, ó recomanat del *prohom B*.

Res significa que l' agraciad s'apia posar bé ó malament los quatre palots de la seva firma. Ab tal que posi uns gargots á sota de la nómina n' hi ha prou.

Si son parentiu ab lo *personatge A* es pròxim, ó la recomanació del *prohom B* es poderosa, pot estalviar-se fins d' anar á la oficina. Lo complascent *ordenanza* tindrà bon cuydado de portarli á casa la nómina pera que la firmi, junt ab la mesada que se li hagi assenyalat.

Pero es lo cas que l' elet no pertany á la famosa classe dels *gendres* y vol mérits en la seva carrera. Está bé; axó significa que 's tracta d' un empleat desitjós de cumplir los seus debers. Res més fácil, donchs sense perjudici d' ells pot dedicar les nits als mils atractius que té la vida de Madrid; pot tancar á les dos, á les tres, á les quatre de la matinada; pot dormir set ó vuyt hores; pot donar son passeig per la Castellana á l' hora que 'ls cotxes baxan del Retiro pel carrer d' O'ózaga; pot dinar tranquilament en família ó sens ella; pot anar als teatres, *echar sus canitas al aire*....., en fi, emplear la seva ociositat com li donga la gana, durant l' *espay* de dinou hores que li quedan lliures. Y axó en lo supòsit de que sia puntual y no retalli una mitja horeta de la jornada de *cinch* hores que se li exigeix.

Es vritat qu' al terme y á la fi aquesta jornada s' emplea fructuosament. Una horeta pera obrir los calaixos, resoldre 'ls plechs de les taquilles y posar sobre la taula l' expedient recomanat ab lo número hui. Un altre horeta pera comentar la *corrida de toros* y demés temes de palpitant actualitat. ¿Menos de mitja hora se pot donar pera l' acostumat rotllo de subalterns dedicat á murmurar de son gefe? Y axís, ja 's porta guanyada la meytat del sóu. Traurém encara una altra hora pera rebre al públich, de la manera acostumada; es á dir, ab la amable consideració que un mastí mira la presència d' un altre que tracta de disputarli un os. Y després, una fastigosa miradeta al expedient; una noteta tot lo més... y negoci rodó. Les cinch hores se passen en un santiamen.

¿Y 'ls empleats superiors? Oh, aquestos es diferent; com més se puja de categoria, més baxan les preocupacions del despatx.

Lo qui cobra 60,000 rals, no pot veure's obligat á una disciplina tant severa. Déu esmorsar á Fornos, saborejar lo seu café y lo seu habano ab tota beatitut, pera no destorbar la seva digestió, y cap allá á les dos de la tarde dexarse caure en los flonjos coxins del cotxe pera donar un cop d' ull á la oficina y no faltar á la ordinaria tertulia d' amichs de cada die que l' ajudi á distraure's de la seva cansada atenció. Fà la feyna mecánica de firmar lo que li presentan, á cambi dels dos ó tres mil duros que li donan; pero á tant *pesat* treball sol dedicarhi una hora cada setmana si es qu' axís ho exigeix la urgencia del assumpto.

Axís es com se treballa en molts centres oficials de la vila y cort. Tothom pot veurho y convençers de que la nostra pintura es treta del natural.

Les conseqüències son ben sabudes. Per aquest camí no 's va á la regeneració del país, sino á la seva clara ruhana.

Los sociólechs parlan de superioritat de pobles y de rasses, posant poch menys que 'n solfa la decadencia de la rassa llatina.

¡Inútil empenyo! Mentres lo comparatje polítich mati la iniciativa pera tota empresa profitosa y ensenyi á nostre joventut, no la dura y aspre via del treball productor, deu insecable de la riquesa de les nacions, sino 'l *dolce far niente* d' una vida plena de goigs que pot assolir sense sacrificis, tot se perdrá en lo de-

sert y tot estimul sentirá defallir sa energia creadora.

Tindrém cada die menos pagesos y menos industrials, pero 'l nombre dels empleats del Govern, ab la jornada de cinch hores, se multiplicará com los pans y 'ls pexos de la Escripura.»

Noticies

Oficials

AJUNTAMENT.—*Sessió del die 8 de Septiembre.*—(2.ª convocatoria)—Baix la presidencia del tinent de Alcalde senyor Carreras se reuniren 9 regidors prenguentse los acorts següents:

Aprobar la acta de la anterior y comptes per valor de pessetes 601'51.

Retornar á don Joan Noguer la fiança per haver fet entrega dels carreus á que s' havia obligat.

Concedir prórroga de llicència per 30 dias al Alcalde senyor Espona.

Aprobar lo plech de condicions pel arrendament del teatre en la temporada de firas, ab la esmena de que l' Ajuntament se 'l reserva pera celebrarhi los concursos musicals, en cas de no poguerse celebrar en la Plassa de toros.

Aprobar en principi lo programa de festas, ordenant á las Comissions de Hisenda y Central se posin d' acort pera la formació de un pressuposit extraordinari.

Llegidas las proposicions presentadas al concurs obert pel arreglo del empostissat del pont del Carrer del Carme, s' acordá obrir un nou concurs donchs la Comissió havia proposat que s' usés la fusta flandes melis que no ha existit may.

Les últimes noticies de Filipines, encara que son favorables del moment que les nostres tropes han pres als insurrectes una població en la quina s' havien fortificat, demostran qu' aquestos no están tan acorralats com feyen suposar los telegrames anteriors y que la sublevació conserva bon xich de potencia. De Cuba, una de freda y una de calenta: la provincia de Pinar del Rio se dona oficialment per del tot pacificada, tant que ab los voluntaris y ab la Guardia civil n' hi haurá prou per guardarla; en cambi, al Orient de la Illa, los insurrectes s' han apoderat després de quinze dies de siti de Victoria de las Tunas, població fortificada y ab guarnició militar. La noticia ha produhit á la Península un deplorable efecte.

A Madrid continuan les cábles y 'ls treballs sobre qui 's calsarà ab la gefetura del partit conservador, y si aquest continuarà governant ó serà substituhit pel liberal tant aviat com la Cort dongui per acabada la temporada d' estiu. Sobre axó han dit la seva quasi bé tots los polítichs grossos, mitjans y petits, y es la preocupació més séria de tots los qu' aspiran á governarnos.

Ha arribat ja lo nou embaxador dels Estats Units y un die d' aquestos presentarà les credencials á la Reyna Regent, aviat sabrém, donchs, si vé disposat á amohinarnos gayre.

—Nos escriuhen desde Figueres que pròximament se publicarà un periódich catalanista en aquella ciutat. Estém desitjosos de pagar confirmar als nostres llegidors tant agradosa nova.

—Lo Govern demana á la sona de Gerona 59 homes més dels que li tocan. Comprobat l' erro per la Comissió mixta de reclutament ha sospés sos treballs y ho ha posat en coneixement del Ministre de la Guerra, donchs lo número de xicots que corresponen á n' aquesta sona es lo de 1309 y no 'l de 1368 que s' havia senyalat. S' ha rectificat lo erro fixant en 654 lo cupo de la Península 164 el que correspon á Filipinas, 450 á Cuba y 40 á Puerto Rico.

—Escrit en catalá, hem rebut lo prospecte del Col·legi Peninsular establert á Barcelona, Carrer Nou de Sant Francesch, número 2. Desde 'l pròxim curs dit Col·legi ha aumentat les seves ensenyances ab dos classes noves, la de Llengua y la de Literatura catalanas, augment que mereix esser consignat y que sens dubte será ben rebut pels pares que volen que sos fills aprenguin de debó, ja que l' estudi y conexement de la llengua propia no sols exalta la dignitat dels qui la parlan, sino que 'ls facilita 'l camí de aprendre mellor las llengües que 'ls son estranyes y la comprensió de tota classe d' assignaturas si se explican en un llenguatge que 'ls sia ben conegut. Per altre part, com diu molt bé 'l prospecte, la llengua catalana «avuy es estudiada per propis y estranyes; admesa en molts centres de cultura, al costat de la oficial; parlada per tots y escrita per molts dels fills de Catalunya; y ab ella 's presenta vestida una literatura riquíssima, per tot arreu coneguda y per tot arreu respectada.»

—Pel Col·legi notarial de Barcelona s' ha donat possessió de la notaria de Sant Felú de Guixols á nostre bon amich don Joseph Lloret y Garrigosa. Lo felicitem coralment.

—Ha ingressat en lo Sanatori provincial de Barcelona procedent de Cuba lo soldat Joan Güell y Oliveras, fill d' aquesta Ciutat.

—Ab la dèria que tenen nostres Ajuntaments de parlar en castellá en las sessions, se senten tals cosassas, que fan que aquelles se convertixin en saynetes, de tal modo que 'l públich que hi assisteix ho pren com una diversió, lo que, com es natural, perjudica considerablement lo bon nom de aquellas corporacions.

La última celebrada pel d' aquesta Ciutat més que cómica arribá en ocasions fins al ridicul.

¿No sería millor que nostres regidors parlessin en catalá com s' havia fet fins fa poch anys? Axis evitarian per una banda el ridicul y per l' altra no n' hi hauria alguns que 's veuhen privats de enraonar, ja que de ferho fan riure á la gent.

—Copiém del *Diario de Barcelona*:

«Vist que 'ls professors s' empenyavan en fer l' pecte de las advertencies de M. Rambaud sobre les de llibres que feyen fer als estudiants, gravant en lo pressuposit de certes families, lo Ministro d' Instrucció pública de França acaba de convertir en ordres d' intencions. Una circular dictada darrerament en ordres dels Instituts que s' fassi una llista dels llibres que pondrán lo curs, avans de comensar l' any escolar acceptada aquesta llista en reunió de tots los professors interessats, no s' hi podrá fer cap modificació, que ni posada d' acort ab tots los professors, ab autoritat oficial del Director.—D'aquest modo, diu lo ministro no 's molestará més á les families, imponenteshi lo excessius qu' avuy se 'ls exigeixen.»

«Una mida semblant, afegeix lo *Diario*, seria á rebuda també ab aplauso, del moment que 'ls abans 'n aquí se cometen en aquest ram, son potser més que 'ls que 's cometen en la nació vehina.»

Y tal com ho son. A n' aquí una orde com la del Ministeriu Instrucció pública de França no curaria quasi bé de res.

sentar una llista ben grossa cada any, de llibres que no s'essen utilitzar-se un curs per altre, que fossen ben voluminosos ben cars y que l' alumno no 's pogués escusar de comprarlos de manera, s' hauria sortit del pas. ¿Si fins s' arriba al punt de privar per tots los medis que l' ingeni sugereix que dos professors pugan servir-se dels mateixos llibres! Desgraciadament, en tre terra tothom vol que 'l ensenyansa sia un sacerdot.

professorat, salves poques y honroses excepcions, no es cap doci, sino una industria lucrativa com qualsevol altre, ab tatge de ser privilegiada, fins á constituhir un monopoli.

's refereix als llibres de text, á favor del professorat oficial.

—S' ha manat entregar al Ajuntament de Barcelona la «Lealtad» pera destinarla á Asil naval de cent orfens viduus morts en lo naufragi del «Reina Regente».

—Nostre estimat company *L' Oloti*, ab motiu de la de la Mare de Deu del Tura, ha publicat un extraordinari treball de distingits escriptors. Ab lo meteix extraordinari teix la lámina 9 de son Album Artístich.

—Hem rebut lo número 5 de la notable revista *La Oca de Lleyda*.

—Dimecres passat tingué lloch en lo saló de descans de la Principal la reunió convocada per la Comissió propege la idea de creació de un Foment de la industria, comers y tat. La assistència fou molt numerosa, rebentse moltes adre.

Devem fer especial menció de la del distingit metge senyor qui va proposar que en la nova societat pogués usarse tant ment lo catalá ó'l castellá. Se confiá á la mateixa comissió rrech de formular las bases baix las quals ha de funcionar cietat.

—Han arribat de Cuba per malalts y han entrat en el tiori de la Creu Roja los soldats següents: Joan Pavern, Joan bul, Joan Rufi, Joan Grial, Narcís Gotarra y Jaume Frigol d' aquesta Ciutat.

—Nostre amich don Joan Vila y Fornos inventor del *Fenix* ha obtingut medalla de plata en la Exposició Universal de Brusselas. Rebi nostra felicitació.

—Don Antoni de Abadie, ayment de sa patria com á lo instituhí al morir una dextera pera que seguissen celebrantse las euskaras anyals de les quines fou entussiasta iniciador tenidor.

Las festas d' enguany se celebrarán á Villaro los dies 12 y 13 del mes corrent.

Lo primer dia hi haurá exposició de bestiar bovi, corredors, de tocadors de sachs de gemechs y de albakaria; segon, missa solemne ab sermó en llengua euskara, certímetari, fochs artificials, etc; lo tercer dia jochs de pilota y rents concursos.

Tots los premis serán donats en monedas d' or.

—Diu *La Renaixensa* que s' está organisant una exposició las notables covas d' Artá (Mallorca) essent moltes les personas que hi concorrerán.

—De *La Veu de Catalunya*:

«Segons diu la *Bibliografía española*, la notable publicació *Revue Hispanique*, que surt á Paris, donará á conèixer pròximament una obra de molt interès pera 'ls estudiosos de l' llingüística catalana. Se tracta de la feliq troballa d' un exemplar complet d' un copiós vocabulari catalá-llatí-llatí-catalá, imprés en caracters gòtics, á Barcelona, Carles Amorós dintre 'l primer deseni del segle XVI, y anterior, per consegüent, á les obres similars de que 's parla en la noticia. L' autor del vocabulari no consta en les *Memorias* de Torres Amat, ni en el *Suplemento* de Cormines.»

VARIETATS

La llengua Catalana

Poch á poch, lo llatí barbre ó baix-llatí havia donat gen, com á llengua parlada, á una llengua nova. Aquesta «llatí vulgar» sembla haver estat en us al menys desde el segle, per més que no conegam cap document redactat complet en catalá avans del 1250 (1). «En lo regnat d'

(1) Los documents un xich antics l' anomenan «llengua vulgar», «lítica», «rústica», «comuna» y «romana». Sovint se diu qu' un llatí escrit en romans, y, ab aquesta denominació, se designa el catalá. «El taner, diu Alart, li dona la denominació de «catalá» catalanesch á propi del segle XIV, encara que en la mateixa época y fins á darrers del segle los documents del país continúan designantla ab lo nom de «llengua ó romana».

Jaume I, diu en Pers en l'Ensaig sobre la literatura catalana, l'estudi de la llengua catalana fou molt general atès que en los tribunals y en tots los actes públics s'escriu en aquest idioma. No solzament se féu popular en tot lo reyalme, sino que ab l'us adquirí aquella propietat en les paraules y aquella elegancia en la frase que únicament conseguix una llengua regular y perfeta.»

De totes les llengües romàniques, la catalana es la que més se sembla á la llengua mare. Desde fa molt temps, observa En Raynouard, es una llengua formada, que posseheix gramàtiques y diccionaris; «existexen impresos un molt gran nombre de llibres catalans, molt més considerable es lo nombre dels que s'conservan manuscrits». Al present, en efecte, es ben sabut, que hi ha molt escrit en prosa y en vers en aquesta llengua ja desde el segle XIII: no es, donchs, cap paradoxa afirmar la existencia d'una literatura catalana digne de la més detinguda atenció. S'hi descobren moltes vegades rasgos característichs, que son proba clara del bon sentit y de l'esprít práctic propis de la rassa catalana.

Com N' Alart ha fet observar molt bé, no hi ha cap altre llengua romànica qu' hage conservat les formes primitives ab una persistencia tant caracterisada com lo catalá. Se pot assegurar que desde l' 1250 á poca diferencia fins al 1380 ó 1400, se trobarían molt poques variacions notables en los textos de la nostre llengua, y tampoch es imprudent afirmar que l' catalá actual conserva les nou dezenes parts de les paraules y la major part dels giros que s' troban ja en los documents de la segona meytat del segle XIII.

Lo catalá no pot esser un «dialecte», més que per aquells qui, no solzament ignoran exa llengua, sino fins la historia del país que la parla. Per lo que respecta á la opinió dels qui sostenían que Catalunya no havía possehit altre llengua que la provençal antes del XIV segle, está totalment fora de moda avuy y es falsa en absolut. (2) Alguns poetes catalans en los segles XII y XIII escrigueren, es veritat, en provençal, altres en «catalá-provençal», pero ls catalans se servían ja d'un idioma propi possehint caràcters específichs, en un temps en lo quin s' hauría pogut creure que s' confonia ab lo dialecte del Mitgdíe de França. Empero s' ha de fer ben constar, ab N' Alart, que l' «catalá deu esser classificat entre les llengües d' oc, per més que en tot temps presenti exemples del si afirmatiu.» Nosaltres mateixos hem fet notar (p. 158) que ls nostres passats deyen hoc ó bé oc pera dir «si»; y fins sembla que l' hoc era més frequentment usat que l' si.

La nostra llengua, quins contorns son tant fermes y quines formes son tant fixes desde mitjans del segle XIII, mostra, á més de sos caràcters distintius, tals com la brevetat y la concisió que presenta en lo desenrotll de les seves arrels, certes particularitats, de les quines una de les més notables ha sigut posada de manifest per N' Alart: ço es, la diptongació de la segona persona del plural qu' acaba en *au, eu, iu*, en lloch de *ats, ets, its*, «que s' troban més ó menys marcats en totes les altres llengües romàniques». Desde últims del segle XII, lo cambi s' havía fet general en la llengua catalana parlada, lo meteix que en la escrita; pero aquesta conservá encara llarch temps rastres de les velles formes *ats ó atz, ets ó etz, its ó itz, ots ó otz: miráu* en lloch de *miratz, vejeu* en lloch de *veetz, veniu* en lloch de *venitz*.

Altre particularitat igualment notable: en les llengües romàniques, la lletra *s* s' ha conservat ó suprimit al final de certes paraules pera indicar lo subjecte ó l' régimen: aquesta es totalment desconeguda en lo catalá.

Es creencia comú que «lo catalá de Catalunya» era distinc de «lo catalá del Rosselló». Es un error: los documents administratius, les escriptures de mer interés privat, quins originals se conservan en nostres arxius, ne donan fé. L' unitat de llenguatge ha existit sempre entre abdos païssos, y «es cert, diu N' Alart, que en temps de Lluis XIV lo catalá parlat á Puigcerdá no s' distingía en res dels que s' parlaban á Perpinyá». La corrupció del catalá á Perpinyá y al Rosselló no ha comensat realment fins al segle XVIII.

PERE VIDAL.
(Traduhit de la *Histoire de la Ville de Perpignan*.)

(2) No obstant, M. W. Meyer-Lubke qu' acaba de publicar una Gramática de les Llengües romàniques, destinada probablement á substituir á la d' En Diez, que es al present un xich antiquada, no dubte de dir erradament, al nostre entendre: «... A l' Est la transició se realisa poch á poch ab lo catalá, en lo Rosselló. Aquest darrer parlar, que no es res més qu' un DIALECTE PROVENÇAL transportat á Espanya en lo VIII segle, penetrá més y més vers lo Sud durant la lluyta dels reys d' Aragó ab los alarbs.» (*Grammaire des Langues romanes*, per M. W. MEYER-LUBKE, Paris, Welter, 1890, t. I, p. 14.) Perque no admette, senzillament, que l' catalá, que s' una de les formes del llatí vulgar ó «romans» s' ha format en lo meteix terren que les altres llengües romàniques? Es una fillola sortida de la gran formació romana, d' oríge autóctone y no de importació. No es ja possible de sostenir ab En Tichnor que la literatura catalana que dominá á Catalunya desde l' XII segle fins á mitjans del segle XV «havía sigut importada de Provença» y «conservá lo caràcter provençal» fins al moment en que s' «trobá un contacte ab un esprít més vigorós qu' acabá més tart per donar son nom á la monarquia espanyola.» Los catalans han negat sempre aquestos fets; han tingut rahó, pero s' han enganyat al pretendre que la literatura provençal era filla de la literatura catalana.

SECCIÓ LITERARIA

L' ESQUIROL

(Continuació)

Mes, tot d' una, la via del Calvari, ab sas diminutas casetas emblanquidas y rematadas per una creu, escampadas per la banda dreta de la vall, passada la torre Gironellá, l' encaboriaren altre cop, fent reviure en son cervell la imatge de sa primera estimada.

Y era que aquell creu li feyan memoria dels

diumenges de Quaresma, que, acompanyats de la Caterina, havían anat junts á fer el *Via-Crucis*, torbantse á cada pas per arregar las modestas violas que treyan per entre l' herba dels marges sos ulls morats, com si convidessin á cullirlas.

Per més que l' recort aumentava sas quimeras, en Joanet sentía una forsa, una estranya forsa que l' empenyía cap aquell cantó... Trencá pel primer corriol que li vingué y tirá per munt, ab els ulls fixos en una de las casetas, semblantse al mariner que, perdut en mitg del mar, no sab apartar la vista del llum que ha de guiarlo per assolir la platja. Sino que l' mar per hont navegava perdut en Joanet, gayrebé s' pot dir que no tenia voras... Ell prou veu á la Carmeta, com far que hauría pogut menarlo á la salvació... Però havía anat massa enllá, s' havia arriscat massa endintre pera tornar enrera... Ja no tenia medi de salvarse: la forsa de la rahó, el tenia captiu de sos potents brassos, obligantlo á naufragar entre las amargantas onas del mar del remordiment.

Quan fou arribat al camí del Calvari, murmurá pensant ab la Carmeta: «Allí, sota aquella argelaga, el darrer cop que hi vàrem venir, và cullirhi una viola...» Un tros més enllá, se recordá d' una espina que và punxarla... Un xich més amunt d' una relliscada que, á no haverhi estat ell, la hauría feta rodolar per terra...

Y esmentant un detall á cada giragonsa del camí, arribá prop de la última creu, y s' deixá caure assegut al cim d' una roca... la mateixa hont havían reposat ab la Caterina y la Carmeta.

—Aquí hi estava asseguda la seva mare,—anava dihent entre sí...—Aquí al costat ella... Aquí jo... Y ella và arreglar tres ramets ab las violas... y me n' và posar un á la solapa del gech... y n' và donar un altre á la Caterina... L' últim se l' và posar al pit, al indret del cor y m' và dir: «¿Véus? me l' poso al costat... perquè ja l' tinch buscat...» ¡Que n' valia de moneda aquella rialla que và fer al dirrho!

Rumiant d' aquesta faysó, estigué assegut una gran estona, ab el cap entre las mans... Y tot pensant ab la Carmeta, se li nuá sobtadament la gola; la tristesa y el penediment que oprimían son cor desbotaren tot d' una, y un torrent de liágrimas li brollà dels ulls.

El sol ja era colgat... Transportadas pel vent, pujavan de tots indrets aquelles remors de la vesprada que semblan cantar la non-nón de la Naturalesa. Els lladruchs d' un gos ó l' bel d' un xay, la fressa de fullas remogudas pel vent ó la tonada d' una cansó, el drinch d' una esquella ó l' xiulet d' un gripáu, vibravan de tant en tant per l' ayre, com si fossin els instruments secundaris que armonisessin el rich-rich persistent dels grills, el motiu dominant d' aquella sinfonia.

Una rojor esblaymada, semblant al caliu d' un gran incendi ovirat de molt lluny, campia l' horitzó per tota la banda de ponent. La fosca comensava á ensenyorirse de tot... Lo que abans eran casetas escampadas pel fons de la vall, s' havia convertit en escamot de monstres d' ulls flamejants, que altra illusió no feyan els raigs de llum eixits de finestras y portas... Rocas y verdissas, arbres y matas, tot s' anava ennegrint, destacantse de la mesquina claror del cel, com siluetas d' estrambótichs fantasmas.

Y á mesura que anavan devallant las tenebras engolintsho tot, anavan prenguent estada dintre l' cap d' en Joanet els pensaments feréstechs... Fins arribá á creure que l' únich remey encertat pera la mort moral que l' amenassava, era l' suhiciu... Mes ab tot y sentir la cobardia que l' impulsava á cometre l' crim, li mancava valor pera l' acte de nuarse al coll la corda que l' escanyés, etgearsse l' tret de pistola que li esberlés la testa ó lensarsse de cap á la gorga que privés del ayre als séus pulmóns.

Per fi s' aixecá, y ab la testa aclofada, com si no pogués sostenir els pensaments que hi duya tancats, reprengué l' camí de Girona... Anava poch á poch, arrossegant els peus com un vell, ensopegant á cada pás com una criatura.

En sent al carrer, acabá d' enmurriarse... En Vador, com tots els dias, estava á la botiga de ca l' flequer flirtejant ab la Carmeta... «¡Ab quin gust s' hi hauría barallat en aquells moments! ¡Maliatsiga!... ¿Qué hi havia d' anar á fer allí en Vador?... ¡El ximple!... ¡Potser si que s' pensava serne me-reixedor d' una noya com la Carmeta!»

Y aquell odi pel de ca l' sastre, desaparegut d' un quant temps ensá á causa d' un amor passatger, se li manifestá ab molta més forsa que abans,

al impuls de la gelosía, una gelosía que tornava á naixer dintre l' séu pit, engendrada per la deses-peració...

JOSEPH MORATÓ Y GRAU.

(Seguirá.)

PERA UN ALBUM

Lo clavell estimava á la rosa y á la rosa estimava l' clavell; ella estava olorosa, olorosa, y olorós, olorós estava ell.

Ell li deya:—tu m' donas la vida; y deya ella:—jo visch per tu sols. —Vull besarte y morir desseguida. —Vull morir á tos peus si tu ho vols.—

Brunzí l' vent y esfullá aquella rosa; un pardal feu malbé lo clavell... ¡vet' aquí qué es l' amor, noya hermosa! Si está en fals, ¡cóm s' enfondra un castell!

CLAUDI OMAR Y BARRERA

ENGRUNAS

Del pit al costat esquerre papalló se m' hi posá: sentiría dins la flama per volguerhi voltejar.

Bonich es lo bosch, de fora, bonich es desde l' camí; mes á dins hi ha la fresqueta y la verdor del matí. Bonica es ta cara, nena, y ta boqueta de mel; mes lo cor hont me reclino es ben bé un troçet de cel.

Busco un cor que m' estimi, com son niu l' aucell que vola y esma perdut vén de lluny la tempesta que s' acosta.

Dels jóves y poetes no estranyis lo parlar, que es, vida mia, lo llenguatje del cor, la poesia. No m' tingas per poeta; també soch l' aymador quan sents, aymía, lo llengnatje del cor, la poesia.

A. G. B.

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del día 11 de Septiembre

Especies.	Mesures.	Pesetes
Blat.	QUARTERA DE 80 LITRES.	18'00
Mestall.	»	16'
Ordi.	»	9'
Segol.	»	00'
Civada.	»	9'00
Besses.	»	13'
Mill.	»	15'
Panis.	»	09'00
Blat de moro.	»	13'00
Llobins.	»	9'
Fabes.	»	15'00
Fabó.	»	13'50
Fassols.	»	22'
Monjetes.	»	21'75
Ous.	Dotzena.	0'85

SECCIO RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Dinmenge, 12.—Sts. Lleónci y Teódnlo mrs.
Dilluns, 13.—Sts. Eulogí y Amat bis. y Felip mr.
Dimars, 14.—La Exaltació de la Santa Creu y sant General mr.
Dimecres, 15.—S. Nicomedes pbr., Stas. Emilia y Melitina mrs.
Dijous, 16.—Sts. Corneli p. y Cipriá mrs.
Divendres, 17.—La Impressió de las llagas de San Francesch.
Dissapte, 18.—San Tomas de Vilanova.

QUARANTA HORES.

Avuy se troban en la iglesia de las Adoratrius.

Establiment tipogràfic de Manel Llach.
Ferraria Vella, 5.—Gerona

SECCIO D' ANUNCIS

SORTIDAS DELS TRENS

LÍNEA DE TARRAGONA Á BARCELONA Y FRANSA

De Gerona á Barcelona

	Mati	Tarde
Correu.	6'48	
Cárrega.	10'37	
Omnibus.		3
Rápit.		5'09

Los trens correus y ómnibus portan cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª, el de cárrega de 3.ª y el rápit de 1.ª y 2.^a

De Gerona á Port-Bou

	Mati	Tarde
Omnibus.	8'39	
Cárrega.		12'43
Mixte.		5'40
Correu.		7'35

Lo tren ómnibus porta cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª el de cárrega y mixte de 2.ª y 3.ª y el corren de 1.ª y 2.^a

LÍNEA DE SAN FELIU DE GUIXOLS Á GERONA

De Gerona á San Feliu

	Mati	Tarde
Tren de banyistes (Juriol y Agost)	5'09	
Correu.	8'54	
Mixte.	11'44	
Mixte.		3'22
Correu.		5'35

Tots los trens portan cotxes de 1.ª y 2.ª classe.

De San Feliu á Gerona

	Mati	Tarde
Correu.	4'32	
Mixte.	7'30	
Correu.		12'44
Mixte.		2'50
Tren de banyistes (Juriol y Agost).		5'40

LÍNEA DE OLOT Á GERONA

De Salt (Gerona) á Amer

Núm.	Mati	Tarde
2.	9'40	
4.		3
6.		6

Tots los trens portan cotxes per ara de 2.ª y 3.ª classes

De Amer á Salt (Gerona)

Núm.	Mati	Tarde
1.	7'40	
3.		4
5.		4'30

ORDINACIONS

Pera Banyolas á las 9 y 11 mati (correu) y á las 2, 4 y 6 de la tarde. (Fonda del Centre y casa Jendreta)
 Pera Cassá de la Selva cada mitja hora (Pont de Pedra)
 Pera Olot á las 11 mati (correu) y á las 6 de la tarde. (Fonda del Centre)
 Pera La Bisbal á la 1 de la tarde. (Hostal de la Rossa voltas d' en Rosés)
 Pera Anglés, La Sella y Amer á las 10 mati (correu) Hosta de Miquel Boix. (Plassa del Gra)
 Pera Salt tot lo mati fins á las 6 de la tarde. (Pont de Pedra)

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU
 DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA"

Redacció y Administració. Cort-Real, umn. 7, 1

PREUS DE SUSCRIPCIO.

Gerona. 1 pesseta trimestre
 For. 1'25 id.
 Estranger. 1'50 pessetas trimestre
 Un número sol. 0'10 id.

LA PREVISIÓ ESPANYOLA

Companyia de segurs contra incendis á prima fixa

Fundada l'any 1883

Capital: 2.000.000 de Pessetas

DOMICILI SOCIAL: ORFILA, 9. SEVILLA
 Sub-direcció Regional: Plassa del Carril, 6, 2.^{on} Gerona

Sub-director Regional: D ANGEL TREMOLS Y PELL

Sinestres pagats: Rs. 3.524.286'92

CORREUS

ENTRADAS

Madrid.	8'48	mati.
Barcelona.	8'48	m.
França.	7'00	m. y 3'49 tarde
Puigcerdá y Ripoll.	5'30	m.
Olot y sa línea.	5'30	
Sant Feliu de Guixols.	7'00	m. y 6 tarde
Amer y sa línea.	6'30	m.
Sant Aniol y sa línea.	7'00	m.
Estanyol y sa línea.	7'00	m.

SORTIDAS

3'49	tarde
7'00	mati
8'48	m. y 8'00 nit.
11'00	m.
11'00	m.
9'00	m. y 6'00 tarde
10'00	m.
10'00	m.
10'00	m.

Fill de Francisco Vilardell y Comp.^a

SALT

Molí Fariner

Sistema AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan las moltas á preus sumament módichs.

PIANOS Y HARMONIUMS

DIEGO SALAS

SE VENEN A PLASSOS Y AL CONTAT

SE LLOGAN, RECOMPOSAN Y APINAN

Magatzems: Bell-lloch, n.º 1.—botiga

BANCH VITALICI DE ESPANYA

LA PREVISIÓ

BANCH VITALICI DE CATALUNYA
 Companyias de segurs sobre la vida

Carrer Ample, núm. 64
 BARCELONA

CAPITAL SOCIAL
 15.000.000 DE PESSETES

Reservas en 31 Desembre de 1896. 9.235,908'05 pessetas
 Capitals assegurats desde la fundació de las C.^{as} fins al 30 Juny 1897. 195.906,957'44
 Pagat per sinistres, pólissas vensudas y altres comptes fins igual data. 12.691,707'02

Delegat general en la Provincia

Joseph Coderch y Bacó

Representant en la Capital

Anicet Palahi

Agents en la mateixa

Toribi Corominas.—Narcís Boada